

Gode relationer, tydelige rammer og klar kommunikation

- 10 trin til det gode samarbejde mellem efterskoler og kommuner omkring sårbare og udsatte unge

af Maren Ottar Hessner

revideret 2026 af Lene Bruun, projektleder En efterskolevej til alle¹

Indholdsfortegnelse

Indledning	2
Forord.....	2
Hvem er de unge?.....	3
Skematisk oversigt over de 10 trin i dokumentet.....	4
Trin 1: Politikformulering.....	6
Trin 2: Matchning.....	7
Trin 3: Overlevering af information.....	9
Trin 4: Efterskolebesøg.....	10
Trin 5: Organisering.....	11
Trin 6: Netværksdannelse	12
Trin 7: Relationsarbejde.....	14
Trin 8: Opfølgning	16
Trin 9: Overgange.....	18
Trin 10: Evaluering.....	19

¹ Revisionen udspringer af projekt [En efterskolevej til alle](#), hvis formål er at udvikle metoder til at få flere unge i udsatte positioner på efterskole. Mange unge i den gruppe har brug for, at efterskoler og kommuner har et systematisk og proaktivt samarbejde. I den reviderede udgave er alle links tjekket efter og fornyet og der er indsat en oversigtstabel over de 10 trin for hhv. efterskoler og kommuner på s. 4.

Indledning

“Kulturmøde” er nok det enkeltstående ord, som bedst beskriver, hvad der sker, når en efterskole og en kommunal forvaltning indleder et samarbejde. Man behøver ikke rejse langt for at møde en fremmed kultur – en rejse til den lokale forvaltning eller til den nærliggende efterskole kan være nok for at møde en helt anden organisationsmåde og arbejdskultur!

Hver især har vi forestillinger om og forventninger til hinanden. Efterskolerne mistænker til tider kommunerne for at foretage “skjulte anbringelser”, hvor unge sendes på efterskole på bevilling fra kommunen, men hvor kommunen med vilje undlader at oplyse skolen om den unges situation i øvrigt. Skolerne giver udtryk for, at dette er tegn på kommunernes manglende prioritering af de unges tarv i forhold til økonomi, at devisen er “går den, så går den”, og at sagsbehandleren i øvrigt ikke er til at få fat på, hvis der er behov for at kommunikere omkring den unge.

Omvendt er man i de sociale forvaltninger rundt omkring tilbøjelige til at tro, at efterskolerne håndplukker deres elever, at de slet ikke ønsker at modtage sårbare og udsatte unge eller bruger undskyldninger om fyldte skoler, hvis man henvender sig. Hvis skolerne så siger ja, fører snævre og rigide regelsæt ofte til udsmidning og til, at de unge alt for hurtigt er tilbage i kommunen igen.

Virkeligheden er som altid langt mere nuanceret, end vores stereotypificeringer tillader det. Hvorom alting er, har vi – Efterskoleforeningen og Børnefamilieenheden Brønshøj, Husum, Vanløse – konstateret blandede erfaringer hos både efterskolerne og forvaltningerne med samarbejdet om sårbare og udsatte unge. Nogle erfaringer indeholder frustrationer – mens andre består af succeshistorier og fortællinger om unge, der har brudt med negative mønstre og oplevet at få en ny chance i livet.

Vi mener, at kuren for frustrationerne og nøglen til godt samarbejde er: Kommunikation, tillid og forståelse for hinandens væsensforskellige forudsætninger!

Efterskolen er en privat dannelses- og uddannelsesinstitution med et forholdsvis frit lovgrundlag², mens den kommunale forvaltning er en hierarkisk opbygget og sagsbehandlende myndighed, der skal beskytte borgeren og kunne henhøre alle deres beslutninger og aktiviteter til et meget specifikt lovgrundlag. Vi har dog det til fælles: Vi vil alle de unge det bedste!

Netop fordi vi har forskellige tilgange til de unge, har vi et godt udgangspunkt for at skabe et tæt samspil, hvor vi sørger for, at de unge ikke falder mellem flere stole. Vi kan i fællesskab og sammen med de unge opnå positive resultater. Forandringer, der skabes for en ung på en efterskole, kan intet mindre end ændre hans eller hendes liv for altid. Det giver genlyd i vennekredsen, når den unge kommer hjem fra et vellykket efterskoleophold, og “mønsterbrydere” kan, som ringe i vandet, kanalisere forandringer i deres nærmiljø.

Forord

Denne publikation er ment som en håndsrækning til et samarbejde, hvor det er de unge og ikke vores indbyrdes forskelligheder, der er i fokus. Med andre ord: Vi skal arbejde med fokus på bolden og holde

² Bekendtgørelsen om efterskoler og frie fagskoler findes her [link fundet d. 7.7.26]:
<https://www.retsinformation.dk/eli/lta/2022/1172>

os til vores egen banehalvdel, når der er behov for det! Vi skal kende vores styrker og begrænsninger og vi skal formulere dem tydeligt for hinanden. Vi skal ikke overkomme forskellighederne, men derimod forholde os til dem, gøre nytte af dem, og gøre hvad vi kan indenfor de rammer, vi hver især har.

Guiden er opdelt i 10 "trin", som skal signalere en rækkefølge i de skridt, vi tager, når vi samarbejder omkring sårbare og udsatte unge på efterskole. Den er et forsøg på at skitsere et ideelt forløb. Vi har derimod ingen forestilling om, at den skal følges til punkt og prikke, eller at den er fyldestgørende i forhold til, hvordan virkeligheden ser ud. Intentionen er, at den skal tjene som inspiration til det vigtige arbejde, der foregår i praksis på efterskolerne og i forvaltningerne. Støder du på passager, som du har kommentarer til, forslag eller gode råd, modtager vi dem med taknemmelighed.

Med ønske om god arbejds- og læselyst!

Maria Knudstrup Trolle, Socialrådgiver, Brønshøj-Husum-Vanløse Kommune

Mette Sanggaard Schultz, næstformand, Efterskoleforeningen [på udgivelsestidspunktet]

Hvem er de unge?

Betegnelserne "sårbare unge" og "udsatte unge" er ikke entydige, men vi har valgt at tage udgangspunkt i følgende definitioner. Begge grupper indgår i samlebetegnelsen *Unge i udsatte positioner*.

Sårbare unge

Unge med mere afgrænsede og veldefinerede problemstillinger og/eller udviklingsforstyrrelser. Det er typisk *enten* hos den unge *eller* i miljøet omkring den unge, at forstyrrelser opstår.

De unge er karakteriserede ved manglende trivsel. Vi anvender her definitionen fra publikationen ["Sårbare unge – en vejledning til efterskolerne"](#). Her fremgår det, at sårbare unge *"som følge af deres problemer ikke trives i hverdagen. Deres vanskeligheder har stor indvirkning på deres humør, adfærd, sociale engagement og medvirken i aktiviteter. De kan have svært ved at gennemføre deres efterskoleophold og dermed også at komme i gang med, eller gennemføre, en ungdomsuddannelse efterfølgende."*

Typisk består denne gruppe af unge med diagnoser, psykisk eller fysisk handicap, unge med erkendt eller ikke erkendt sårbarhed eller unge der oplever periodevis kriser i hjemmet [såsom skilsmisse eller dødsfald].

Udsatte unge

Unge hvis *"opvækst oftest er karakteriseret ved [massive] omsorgssvigt og mislykkede skole-/fritidsforløb - dels fordi deres netværk ofte er sårbart og ressourcetsvagt"*.

Det vil sige unge som oplever en *kombination* af personlige, sociale og faglige problemer og som samtidig ikke har ressourcer i deres netværk til at overkomme disse.

Årsagerne til *vedvarende* forstyrrelser i de unges udvikling skal altså findes *både* hos den unge *samt* i det sociale miljø omkring den unge. Typisk inkluderer denne gruppe unge fra socialt svage familier, til tider flygtninge- og indvandrere, unge med en social sag i kommunen, kriminalitetstruede unge eller andre.

Skematisk oversigt over de 10 trin i dokumentet

I selve dokumentet udfoldes, hvordan man kan gå til arbejdet og komme i mål med det pågældende trin. Skemaet kan bruges som tjekliste.

FØR	Efterskolen	Kommunen
Trin 1	Politikformulering	
	Efterskolen: Formuler en inklusionspolitik <ul style="list-style-type: none"> - Initiativet begynder i skolebestyrelsen - Skab ejerskab i bestyrelse, ledelse og medarbejdergrupper - Politikken skal behandles i alle medarbejdergrupper - Politikken indeholder vision, værdier og konkrete indsatser 	Kommunen: Formuler en efterskolepolitik <ul style="list-style-type: none"> - Kan indgå som en del af kommunens inklusionspolitik - Politikken indeholder formål, målgruppe og konkrete indsatser - Inddrag gerne UU og PPR i formuleringen
Trin 2	Matchning	
	Efterskolen: Gør jer klart, hvad I kan og vil – i forhold til hvem <ul style="list-style-type: none"> - Begynd med en kompetenceafklaring - Indkreds målgruppen - Overvej regler, rammer og undervisningsformer 	Forvaltningen: Hvem skal hvorhen? <ul style="list-style-type: none"> - Den unge vælger selv efterskole, derfor tag udgangspunkt i den unges motivation - Inddrag forældrene - Match den unge med en skole med relevante kompetencer
Trin 3	Overlevering af information	
	Efterskolen: Hvilken information er nødvendig? <ul style="list-style-type: none"> - Søg aktivt informationen - Kommunen må ikke udlevere alt - Udvælg typen af information og anvend information målrettet i den pædagogiske indsats 	Forvaltningen: Informer efterskolen <ul style="list-style-type: none"> - Anmod om forældrenes samtykke - Giv nødvendig information videre til efterskolen - Vær åben om den unges behov og støttebehov
Trin 4	Efterskolebesøg	
	Efterskolen: Tænk over hvordan I møder den unge <ul style="list-style-type: none"> - Skab en tryk og respektfuld modtagelse - Giv realistisk indblik i skolens hverdag - Overvej et praktik- eller prøveophold 	Forvaltningen: Tag på besøg på efterskolerne <ul style="list-style-type: none"> - Besøg skolerne aktivt - ikke kun som tilsyn - Opbyg personligt kendskab - Inddrag evt. UU og PPR
Trin 5	Organisering	
	Efterskolen: Sørg for at rammerne er på plads <ul style="list-style-type: none"> - Få organisering og ansvarsfordeling omkring opholdet på plads - Afklar de økonomiske rammer - Planlæg særlige indsatser 	Forvaltningen: Sørg for at rammerne er på plads <ul style="list-style-type: none"> - Få rammerne omkring finansiering på plads - Afdæk behov for mentor eller andre støtteforanstaltninger - Overvej deltagelse i optagelsessamtale
Trin 6	Netværksdannelse	
	Efterskolen og Forvaltningen: Tag initiativ til etablering af netværk <ul style="list-style-type: none"> - Samarbejde i netværk er vejen til et succesfuldt forløb - Tag initiativet før forvaltningen/efterskolen gør det 	

- Planlæg deltagere, mødeledelse og kommunikationsveje		
UNDER	Efterskolen	Kommunen
Trin 7	Relationsarbejde	
Efterskolen: Mentor skal på banen og netværket er back-up <ul style="list-style-type: none"> - Et drastisk miljøskifte for den unge - Etabler mentorrelation - Organisér mentorindsatsen - Kommunikér løbende med netværket 		Forvaltningen: Ager brobygger <ul style="list-style-type: none"> - Prioriter kommunikation med efterskolen - Familien er borgere i kommunen – før, under og efter opholdet - Støt forældrene i rollen som 'efterskoleforældre'
Trin 8	Opfølgning	
Efterskolen: Følg op, kommunikér og dokumentér <ul style="list-style-type: none"> - Følg systematisk op på trivsel og udvikling og på signaler fra den unge - Inddrag forældre/værger - Dokumentér status og udvikling 		Forvaltning: Følg op og vær klar til hurtig hjælp <ul style="list-style-type: none"> - Følg løbende og systematisk op på forløbet - Sørg for en gennemgående personlig kontaktperson til den unge - Reager hurtigt ved mistanke om frafald
Trin 9	Overgange	
Efterskolen: Tag fat på udslusningen i samarbejde med UU <ul style="list-style-type: none"> - Planlæg udslusning i god tid - Samarbejd tæt med UU i overgangen - Videregiv relationer og relevant viden, så stafetten gives godt og sikkert videre 		Forvaltningen: Tænk på tværs af UU, forvaltninger og efterskolen <ul style="list-style-type: none"> - Søg samarbejde med UU - Arbejd på tværs af forvaltninger - Den unge er i centrum – mellem efterskolen, UU og forvaltninger
EFTER	Efterskolen	Kommunen
Trin 10	Evaluering	
Efterskolen: Tag tid til refleksion og evaluering <ul style="list-style-type: none"> - Evaluering i netværket - Intern evaluering på efterskolen - Forankring og plan for fremtidig indsats 		Forvaltningen: Evaluer nu og igen om ét år <ul style="list-style-type: none"> - Evaluering af de unges forløb og udvikling – i forvaltningen - Vurder match og indsats - Evaluering af samarbejdet – i netværket - Følg op igen efter ca. ét år

Trin 1: Politikformulering

Efterskolen: Formuler en inklusionspolitik

- **Initiativet begynder i skolebestyrelsen**
- **Skab ejerskab i bestyrelse, ledelse og medarbejdergrupper**
- **Politikken skal behandles i alle medarbejdergrupper**
- **Politikken indeholder vision, værdier og konkrete indsatser**

Ønsker man på efterskolen at tage imod sårbare og udsatte unge, er det en god idé at sikre medejerskab til beslutningen på alle planer. Det stiller den enkelte medarbejder knap så sårbar, hvis der opstår problemer og det skaber en øget bevidsthed om, hvorfor vi gør, hvad vi gør – også når hverdagen byder på udfordringer. På en efterskole er det bestyrelsen, der udstikker og godkender de overordnede linjer og retninger på skolens arbejde. Man kan derfor begynde processen her med at formulere en 'inklusionspolitik'³, der beskriver visioner, værdier og hensigten med en inkluderende efterskole⁴.

Visionen er et kig ud i fremtiden, drømmen om hvordan man kunne tænke sig at det var. Hvilken skole vil man gerne være om 10 år?

Værdierne, der beskrives, er de værdier som politikken bygges på. Hvilke værdier er det – og spiller de i øvrigt sammen med skolens værdigrundlag som sådan?

Hensigten med de konkrete tiltag indeholder beskrivelse af konkrete indsatser og hvordan de skal spille sammen med visionen. Drejer det sig f.eks. om socialt ansvar – hvad betyder det så for rekrutteringen? Hvordan vil man virkeliggøre et inkluderende miljø på skolen?

Herfra er det vigtigt at behandle politikpapiret i alle fora på skolen – ledelse, lærerråd, samarbejdsudvalg, TAP'er – således at alle har indflydelse på dets udformning og oplever medejerskab til den udvikling skolen er på vej ind i.

Lav evt. en søgning på nettet og få inspiration til udarbejdelsen af en inklusionspolitik i skoleregion.

Kommunen: Formuler en efterskolepolitik

- **Kan indgå som en del af kommunens inklusionspolitik**
- **Politikken indeholder formål, målgruppe og konkrete indsatser**
- **Inddrag gerne UU og PPR i formuleringen**

Ønsker man i kommunen at gøre brug af efterskolernes tilbud i forhold til sårbare og udsatte unge, er det, ligesom på efterskolen, en god idé at skabe bevidsthed om formålet med indsatsen på alle planer -

³ Vi bruger her begrebet 'inklusion' i følgende forstand: "Inklusion er en vedvarende proces, der handler om at skabe åbne og udviklingsorienterede miljøer, hvor alle børn og unge oplever sig som aktive deltagere i fællesskabet. Målet er at alle børn og unge skal ses, anerkendes og værdsættes som de unikke personer de er, og dermed sikres faglig, personlig og social udvikling"

⁴ Jf. bekendtgørelsen om efterskoler og frie fagskoler §24a skal skolen, hvis den vil søge om inklusionsstøtte, beskrive sit inklusionstilbud og gøre det tilgængeligt på skolens hjemmeside: "Stk. 3. Det er en betingelse for at yde tilskud til en skole til inklusion, at skolens inklusionstilbud, jf. § 3 a, fremgår af skolens indholdsplan og offentliggøres på skolens hjemmeside, jf. § 17, stk. 2."

hér i forvaltningen. Da efterskoler ikke er kommunalt forankrede er det ikke givet, at kommunalt ansatte – sagsbehandlere, afdelingsledere har indgående kendskab til efterskoleformen i forhold til dens muligheder og begrænsninger. Hvis man ønsker at gøre brug af efterskolen i forhold til målgruppen sårbare og udsatte unge, er det derfor vigtigt at man på ledelses og/eller politisk plan definerer, hvem de unge er og formulerer formålet med at benytte efterskoletilbuddet til disse grupper. Hvilke udsatte unge vil kunne profitere af et efterskoleophold? Hvad kan en efterskole, som kommunens øvrige tilbud ikke kan? Hvilke overordnede rammer tænker man omkring samarbejdet med efterskolerne? Hvilke problematikker eksisterer hos den ungegruppe man har i kommunen? Hvilke problematikker vurderer man, at efterskolen vil kunne arbejde med. Inddrag gerne UU, KUI og PPR i formuleringen af en sådan politik. Få overblik over efterskolerne på <https://www.efterskolerne.dk/> – her findes beskrivelser af de enkelte skoler og deres profil.

Trin 2: Matchning

“Man skal passe på med, hvad der er rigtigt eller forkert. (...) Hvis vi har nogle regler som vi ikke selv kan stå inde for eller håndhæve er det der, man skal kigge på det. Reglerne kan være en hæmsko.” - Ulrike Christensen, lærer, Fanø Efterskole

Efterskolen: Gør jer klart, hvad I kan og vil – i forhold til hvem

- **Begynd med en kompetenceafklaring**
- **Indkreds målgruppen**
- **Overvej regler, rammer og undervisningsformer**

Før I melder ud, at I ønsker at modtage udsatte unge, er det en god idé at gøre jer meget klart, hvad I kan og vil og i forhold til hvem. Det er afgørende at bruge god tid på forberedelsesfasen og dermed skabe den platform, I skal bygge videre på i det kommende arbejde. Hvilke problemstillinger vurderer I, at I på skolen kan arbejde med? F.eks. angstproblematikker, småkriminalitet, psykosomatiske tilstande, diagnoser som ADHD, Asperger etc.? I vil og skal ikke stå alene i dette arbejde! Her er kommunale medarbejdere og fagpersoner vigtige medspillere. Men det er afgørende, at I tager stilling til, hvordan I kan og vil håndtere den bagage som de unge har med. I den forbindelse kan I f.eks. udarbejde en form for kompetenceplan ud fra hvilke kompetencer der findes blandt medarbejderne på skolen. Er der nogen, der har en særlig viden eller erfaring med bestemte grupper af unge? Kan det være en idé at tage udgangspunkt i at modtage unge fra denne specifikke gruppe?

I arbejdet med denne målgruppe er det værd at overveje, hvilke regler, der er på skolen, hvad kulturen er omkring reglerne og hvilke konsekvenser evt. regelbrud får for eleverne. Reglerne må ikke spænde ben for rummeligheden, hvis det er en rummelig skole man ønsker at skabe. Medfører regelbrud som f.eks. rygning eller indtagelse af alkohol automatisk bortvisning – eller går der en proces i gang, hvor relevante parter inddrages i at adressere årsagen til regelbruddet?

Er der andre rammer på skolen – f.eks. de fysiske – der gør det svært at modtage bestemte elevgrupper? Er der behov for udstyr til fysisk handicappede? Er der brug for et rum, hvor unge med ADHD eller social

fobi kan koble af og få stilhed omkring sig? Har de hørehæmmede mulighed for at høre godt nok i fællessalen etc.?

Eller - er der undervisningsformer der bør overvejes? Kan alle unge f.eks. med lethed navigere i projektarbejdsformen? Hvordan gøres det tydeligt, hvad forventningerne til lektielæsningen er? Hvordan kan f.eks. tosprogede unge og/eller andre unge med svage sproglige forudsætninger få det optimale udbytte af undervisningen, forstå kollektive beskeder etc.? Vær opmærksom på, at der kan søges om tillægstakst til undervisning i dansk som andetsprog, men det kræver at den unge har en permanent opholdstilladelse⁵

Tydelige rammer er samtidig helt afgørende, når det gælder arbejdet med unge, der har været udsat for diverse svigt og/eller som har svært ved at navigere i et socialt fællesskab med andre unge. Vær derfor ikke nervøs for at udstikke de rammer, der er på skolen. Det vigtige er, at de unge er helt klare på, hvilke regler der gælder og at rammer, regler og konsekvenser af regelbrud giver mening for alle parter.

***"Det er ikke min erfaring, at efterskolerne bliver valgt, fordi de er billige at anbringe elever på. Men det er vigtigt at lave en ordentlig matchning mellem den unges sociale og faglige ressourcer og efterskolen"* – Claus Emanuelsen, projektkoordinator, Børnefamilieenheden**

Forvaltningen: Hvem skal hvorhen?

- Den unge vælger selv efterskole, derfor tag udgangspunkt i den unges motivation
- Inddrag forældrene
- Match den unge med en skole med relevante kompetencer

Et efterskoleophold stiller store krav til den enkelte om selvstændighed og sociale kompetencer. Hvordan vil man i forvaltningen sikre, at de unge, der kommer på efterskole, er dem, der har en egen motivation for efterskoleophold? Medmindre der er tale om en anbringelse, er det den unges eget frie valg at gå på efterskole samt at vælge, hvilken efterskole han eller hun foretrækker. Sørg for at den unge og dennes forældre er med i hele forløbet omkring valget af efterskole.

Når man som kommune er inde med økonomisk støtte eller anbefaling af et efterskoleophold, bør man overveje hvilke anbefalinger, man giver. Hvis kommunen mangler tilbud til en specifik gruppe unge f.eks. unge diagnosticeret med ADHD, er det vigtigt, at man ikke blot anbefaler de unge en efterskole, som har givet udtryk for at de vil modtage unge med ADHD. Det er heller ikke nok, at man tidligere har haft et godt samarbejde med nogle specifikke efterskoler og slår sig til tåls med, at de 'nok kan klare opgaven'. Det er vigtigt at forvaltningen får indhentet konkret information, der kan tydeliggøre, hvorvidt den pågældende skole faktisk har ekspertisen til at arbejde med netop denne ungegruppe. Orienter jer løbende om hvilke efterskoler, der kan arbejde med hvilke typer af problemstillinger. Sørg for at inddrage relevante parter som f.eks. PPR, UU vejleder, sagsbehandler etc. i dette arbejde.

⁵ Er beskrevet på efterskolerne.dk i [Leksikon](#) (kræver medlemslogin).

Trin 3: Overlevering af information

***"Man skal lære den enkelte kommunes struktur og system at kende. Vi bruger meget energi på dette arbejde"* - Kim Møllerup, forstander, Nysted Efterskole.**

Efterskolen: Hvilken information er nødvendig?

- **Søg aktivt informationen**
- **Kommunen må ikke udlevere alt**
- **Udvælg typen af information og anvend information målrettet i den pædagogiske indsats**

For nogle af de udsatte unge vil der kunne findes en del dokumentation i form af redegørelser, undersøgelser, handleplaner m.m. i henholdsvis forvaltningen og hos Ungdommens Uddannelsesvejledning [UU]. Noget af dette kan stilles til rådighed for efterskolen – men for langt det meste forudsætter det forældrenes samtykke til overleveringen til efterskolen! Hvis ikke kommunen har forældrenes samtykke, kan man som efterskole opfordre til, at forvaltningen indhenter det. Det er dog ikke alle forældre, der ønsker at give dette og i de tilfælde kan kommunen ikke gøre så meget. Det er heller ikke sikkert, at det er kommunen, der henvender sig til efterskolen på den unges vegne. Men hvis I kan se, at der er kommunal finansiering af egenbetalingen, så få fat i den pågældende kommune og undersøg muligheden for at etablere et samarbejde.

Forældrene er, som udgangspunkt, den bedste og vigtigste informationskilde i forhold til den nødvendige baggrundsviden om den unge. Inddrag så vidt muligt forældrene i optagelsesprocessen, selvom de ikke selv har opsøgt jer. Der hvor forældrene ikke er til stede, eller der hvor de ikke har overskud eller overblik til at formulere til skolen, hvad der er behov for at sætte ind med pædagogisk, kan man til dels kompensere med et tæt samarbejde med kommunen.

På efterskolen bør man overveje, hvilken information man har brug for på den enkelte unge for at kunne arbejde med ham eller hende. Indhenter man dokumenter som f.eks. § 50 undersøgelse, PPR-udtalelse [PPV] og uddannelsesplaner er det vigtigt at der er tale om opdateret information og at man eventuelt får sagsbehandlernes hjælp til at tolke indholdet i den indhentede information. Det er ikke tilrådeligt at lade en ung i en udsat position begynde på efterskolen som et helt 'ubeskrevet blad', da en sådan ung har en baggrund, der oftest kommer til udtryk på den ene eller anden måde i løbet af et efterskoleophold. På skolen kan man overveje 1) Hvilken information har vi brug for? F.eks. skoleforhold, fagligt niveau, sociale kompetencer, familieforhold etc. 2) Hvem på skolen sørger for at denne information kommer i hus? – kan f.eks. være den samme som den unges mentor på skolen [Se Trin 7]. 3) Hvem skal denne viden i øvrigt deles med? og 4) Hvordan anvender vi den i forhold til det daglige arbejde med den unge? Det er en god idé i denne forbindelse at læse op på reglerne om hhv. tavshedspligt og indberetningspligt. Se [kræver medlemslogin]: <https://www.efterskolerne.dk/for-medlemmer/leksikon/elever-og-foraeldre/underretningspligt/>

***"Det er ikke sådan, at hvis kommunen siger sandheden, så får de et "Nej". Det er vigtigt at få italesat den myte og få den aflivet"* - lærer, Hou Maritime Idrætsefterskole.**

Forvaltningen: Informer efterskolen

- **Anmod om forældrenes samtykke**
- **Giv nødvendig information videre til efterskolen**
- **Vær åben om den unges behov og støttebehov**

Det er vigtigt, at man fra forvaltningens side sikrer sig, at efterskolen har den relevante information i forhold til at kunne arbejde med den unge og dennes udvikling i løbet af efterskoleåret. Skal skolen have de bedste forudsætninger for at fastholde den unge i skoleforløbet og støtte op om hendes/hans personlige og sociale udvikling, er det afgørende, at der ikke er alvorlige problemstillinger, der 'kommer bag' på skolen, efter den unge er påbegyndt opholdet. Hvis videregivelse af information kræver forældrenes samtykke, kan sagsbehandleren f.eks. indhente denne i forbindelse med anbefaling af efterskoleophold. Åbenheden om den unges behov er central. Hvis information, som har afgørende betydning for den unges trivsel, ikke når frem til skolen, risikerer man, at skolen ikke har det rette 'beredskab' klar. Er der særlige faglige eller personlige behov hos den unge? Er der f.eks. behov for specialundervisning? Er der forhold omkring hjemmesituationen, der er værd at vide? Har den unge nogle voldsomme oplevelser med i bagagen? Har den unge tidligere været dømt eller venter på en dom? Er det f.eks. en ung, der som udgangspunkt, evner at indgå i et socialt fællesskab – eller kan der gives den fornødne støtte, så han kan overkomme opgaven? Det kunne være en tilkobling af personlig mentorstøtte på efterskolen var nok.

Trin 4: Efterskolebesøg

"Tillid tager tid at opbygge og den kan forsvinde på et øjeblik", Kirsten Ellerbek, lærer, Grejsdalens Efterskole

Efterskolen: Tænk over hvordan I møder den unge

- **Skab en tryk og respektfuld modtagelse**
- **Giv realistisk indblik i skolens hverdag**
- **Overvej et praktik- eller prøveophold**

Sårbare og udsatte unge er ofte unge, som igennem det meste af deres liv har oplevet svigt fra voksne og/eller konflikifulde sociale relationer. Det er derfor særligt vigtigt i forhold til denne gruppe, at man på skolen overvejer nøje, hvordan man møder den unge ved et første besøg. Man kan godt regne med, at hun eller han har alle antenner ude – antenner som er særdeles fint-tunede overfor afvisning eller signaler om mistillid. Selvom nogle kan virke 'lige glade' og distancerede, er det ikke nødvendigvis tilfældet. Lige under overfladen registrerer de ofte alt, hvad der foregår. Man behøver ikke at give udtryk for omsorg som sådan med det samme, men det er vigtigt, at den unge kan mærke at han/hun er velkommen og bliver mødt i øjenhøjde, med tillid og respekt.

Sørg f.eks. for at de besøgende bliver mødt ved døren og ikke skal lede for længe efter den, som skal vise rundt. Overvej også om rundviseren skal være en lærer, forstanderen eller en elev. Det kan være et tegn på respekt og få den unge og evt. dennes forældre til at føle sig betydningsfulde, hvis det er

forstanderen. I andre tilfælde kan det være en god isbryder, at det er en ung, der viser rundt og viser at det er 'cool nok' at gå på efterskole.

Informér tydeligt den unge om regler og rammer og de konkrete praktiske konsekvenser af regelbrud. Det er vigtigt at den unge får et så realistisk og troværdigt indtryk af livet på efterskolen som muligt.

Et alternativ til dagsbesøg kan være at efterskolen arrangerer et praktikophold for den unge af f.eks. et par dages eller en uges varighed. Nogle efterskoler har erfaring med dette. Spørg evt. til erfaringerne i Efterskoleforeningen.

Forvaltningen: Tag på besøg på efterskolerne

- **Besøg skolerne aktivt - ikke kun som tilsyn**
- **Opbyg personligt kendskab**
- **Inddrag evt. UU og PPR**

Stil jer ikke tilfreds med at det er forældrene og den unge, som besøger efterskolerne. Er der efterskoler, I ønsker samarbejde med omkring de udsatte unge i kommunen, er det en rigtig god idé, at I fra forvaltningen får et godt kendskab til og personligt indtryk af de pågældende skoler. Drejer det sig om en decideret anbringelse har kommunen tilsynsforpligtelsen, så hér giver det sig selv, at sagsbehandlere eller andre kommunale medarbejdere kommer på besøg. Men også i forhold til de unge, som har fået anbefalet eller betalt et ophold, er det en god idé. Det vil lette kommunikationen mellem skolen og forvaltningen fremover, at I har set hinanden i øjnene. Det vil også være nyttigt at inddrage UU og PPR her, så alle parter er involverede fra starten i udvælgelsen af samarbejdsskoler. Det vil skabe tillid og det vil betyde at I har en bedre fornemmelse af, hvilke skoler der kan matches med hvilke unge.

Trin 5: Organisering

"I forhold til den økonomiske del skal der være styr på det; det skal ikke komme som en overraskelse, at de skal bruge penge på transport og lommepenge (...) Der skal være styr på det fra starten." - Flemming Bjerregaard, lærer, BGI Akademiet.

Efterskolen: Sørg for at rammerne er på plads

- **Få organisering og ansvarsfordeling omkring opholdet på plads**
- **Afklar de økonomiske rammer**
- **Planlæg særlige indsatser**

Det kan være en stor udfordring at tage imod unge i udsatte positioner på efterskolen. Netop derfor er det også vigtigt, at der ikke er andre udenoms-ting, der forstyrrer, som f.eks. usikkerhed om økonomi og forløbet som sådan. Sørg derfor for, at der ikke er nogen tvivl om, hvem der betaler opholdet og evt. mentor, støttetimer, ekstraundervisning eller andet. Sørg for at tiltag er indarbejdet i skolens indholdsplan. I kommunikationen med kommunen om disse, er det vigtigt, at skolen holder sig for øje, hvilke muligheder og begrænsninger forvaltninger og sagsbehandlere har i forhold til bevillinger. Det er f.eks. ikke udelukkende i den enkelte sagsbehandlers hænder, hvorvidt der kan bevilges støtte til bestemte tiltag.

Udvis forståelse for denne medarbejders position og spørg ind til muligheder i stedet for at tolke det som uvilje, hvis han eller hun har begrænset råderum. Det er skolens ledelse, der har ansvar for, at organiseringen er på plads. Det kan være forstanderen, der selv sørger for det, eller opgaven kan uddelegeres.

Forvaltningen: Sørg for at rammerne er på plads

- **Få rammerne omkring finansiering på plads**
- **Afdæk behov for mentor eller andre støtteforanstaltninger**
- **Overvej deltagelse i optagelsessamtale**

I lighed med efterskolen, er det vigtigt, at man i forvaltningen gør sit til, at rammerne er helt på plads, før den unge påbegynder et efterskoleophold. Er der bevilget skolepenge eller betaler forældrene? Skal der tilknyttes mentor – og i så fald – er det skolen eller kommunen, der sørger for dette? Hvor mange timer og ressourcer er der afsat til evt. ekstra støtte? Er der behov for bevilling til lommepenge og transport? Etc. Sørg for at dette er på plads og afstemt med efterskolen.

Det kan anbefales, at forvaltningen har en person tilstede ved den unges optagelsessamtale med efterskolen. Det er godt at overveje, hvem denne person er og så vidt muligt tilstræbe at vedkommende bliver den gennemgående kontakt for den unge og for efterskolen under opholdet. Skal det være UU-vejleder, sagsbehandler, støtte-kontaktperson eller en anden? Det sikrer en kontinuitet og en tillid i relationerne mellem de centrale aktører: den unge, forældrene, efterskolen og kommunen.

Trin 6: Netværksdannelse

“Vi prøver på at få en god kontakt til familien, hvilket ikke altid er let i disse sager. Vi gør en ekstra indsats for at få familiemedlemmer med ind i arbejdet, hvilket kan hjælpe eleven til at se positivt på efterskolen” - Dorte Fredsted, forstander, Balle Musik- og Idrætsefterskole

“Den unge har brug for at vide, at vi taler sammen” – Dorte Bondo, lærer, Nysted Efterskole

Efterskolen og Forvaltningen: Tag initiativ til etablering af netværk

- **Samarbejde i netværk er vejen til et succesfuldt forløb**
- **Tag initiativet før forvaltningen/efterskolen gør det**
- **Planlæg deltagere, mødeledelse og kommunikationsveje**

Det kan være guld værd at etablere et fast netværk omkring den unge så tidligt som muligt i forhold til efterskoleopholdets begyndelse. En sådan platform kan minimere misforståelser og sikre tillid i samarbejdet. Netværkets fornemste opgave er først og fremmest at sikre, at den unge får et godt forløb på efterskolen og at opholdet ikke ender i frafald. Et netværk vil typisk bestå af den unge og en kreds af mennesker omkring den unge, som består af fagpersoner og andre vigtige nære relationer i en given periode.

I etableringen af et netværk er det vigtigt at overveje: Hvem skal inddrages? Forældrene er, som før nævnt, de primære kilder til viden om og støtte af den unge og er dermed selvskrevne. Har forældrene ikke mulighed for eller overskud til at deltage, kan man overveje, om der skal indkaldes en værge, støttekontaktperson eller lignende. Af øvrige deltagere kan det være kontaktlærer, mentor, forstander, sagsbehandler, afgivende skole, PPR og UU-vejleder etc. Sørg for at alle relevante parter er tænkt med og har etableret kontakt til hinanden og at dette ikke sker hen over hovedet på den unge.

Det er fordelagtigt med et fysisk møde i netværket inden opholdets start. Hvis dette ikke kan lade sig gøre f.eks. af geografiske årsager, kan kommunikationen foregå f.eks. på telefon, via Teams eller via en mailgruppe. Overvej også hvem der er mødeleder og hvorvidt det kan være en fordel med en neutral mødeleder – dvs. én der udelukkende skal lede mødet og ikke har andre kasketter i den sammenhæng. Mødelederens opgave er at skabe ro, plads til refleksion og en gensidig nysgerrighed og lyst til samarbejde med fokus på, hvad der gavner den unge bedst.

Fokus for netværksmødet vil være på at klargøre, hvad målet med efterskoleopholdet er for den unge og afstemme forventninger til, hvordan man skal samarbejde i netværket for at dette lykkes. Hvilke konkrete personlige, sociale og uddannelsesmæssige mål kan formuleres på kort- og på langt sigt? Er det f.eks. realistisk at den unge vurderes parat til en ungdomsuddannelse hen mod endt efterskoleophold?

Til netværksmødet er det vigtigt at være meget konkrete på rollefordelingen i netværket. Hvem skal inddrages, hvornår? Hvordan sikrer vi at den unge ikke falder fra? Hvad sker der f.eks., når den unge oplever hjemve? Hvem har hvilken myndighed i forhold til den unge? Hvem har hvilken relation til den unge og hvad betyder dette for samarbejdet? Hvem har brug for hvilken information? Hvor skal hvilke typer af spørgsmål rettes? Drejer spørgsmålet sig om selve undervisningen, den personlige eller sociale situation for den unge, er det for eksempel typisk mest relevant for efterskolen at gå til PPR. Er det uddannelsesplanen, der er omdrejningspunktet, skal UU på banen. Mens det ved tvivl angående finansiering af ophold, videregivelse af personlige oplysninger el.lign. typisk vil være sagsbehandler.

Hvor ofte skal der kommunikeres i netværket og hvem tager initiativ til det? Sørg for at det for alle er helt klart, hvem der er de *primære kontaktpersoner* på hhv. efterskolen og i forvaltningen og hvordan man kommer i kontakt med hinanden. Er der behov for, at man i bestemte situationer trækker på yderligere ressourcepersoner, såsom psykologer, skal man i netværket aftale, hvem det skal være og hvordan det skal finansieres.

Hvis muligt er det en god ide at arrangere et møde mellem den unge og mentor før opholdets start – f.eks. i form af et hjemmebesøg. Det kan give den unge en yderligere oplevelse af at føle sig velkommen og en tryk fornemmelse af, hvad der venter på efterskolen.

Bemærk! Socialstyrelsen har udarbejdet en række guidelines og et inspirationsmateriale til hvordan man etablerer, anvender og organiserer tværfaglige netværk omkring sårbare og udsatte unge. Læs bl.a. mere om 'Det inddragende netværksmøde' [HER](#).

Trin 7: Relationsarbejde

”Nøglen til succes ser ud til at være samarbejde. Det handler om at formidle de forskellige parter kulturer, at forstå hvordan andre tænker, hvorfor de handler, som de gør og hvilke rammer de f.eks. arbejder indenfor. Samt at få sat ord på hvilke forventninger man har til hinanden”, Maren Ottar Hessner, pædagogisk konsulent, Efterskoleforeningen.

Nu er opholdet gået i gang og trin syv vil beskæftige sig med den første tid, som strækker sig fra efterskole start til og med efterårsferien. Planen møder nu virkeligheden – og virkeligheden overgår som regel planen. Denne periode er sårbar for den unge og der er øget risiko for frafald. Her er kommunikationen og samspillet i netværket afgørende for en god opstart på forløbet.

Efterskolen: Mentor skal på banen og netværket er back-up

- **Et drastisk miljøskifte for den unge**
- **Etabler mentorrelation**
- **Organisér mentorindsatsen**
- **Kommunikér løbende med netværket**

For en sårbar eller udsat ung betyder valg af efterskoleophold ofte et drastisk miljøskifte og efterskolen udgør en ny verden, som den unge skal lære at navigere i. Samtidig er det ikke alle dele af efterskolelivet, som den unge vil opleve sig som kompetent til at mestre. Derfor er det for de fleste udsatte unge en god idé at tilknytte en mentor.

Vi vil anbefale, at en mentor er en medarbejder på skolen. Mentor er mere end en kontaktlærer men mindre end en mor eller far. Mentor skal tilknyttes den unge i konsensus med den unge. Mentor skal sørge for at organisere et struktureret forløb, hvor mentor og mentee [den unge] mødes med bestemte intervaller hen over skoleåret. Mentorforløbet kan, ofte med fordel, være mere intensivt i begyndelsen af skoleåret og udfases hen over året. Det er i den første fase, at tilliden mellem mentor og mentee skal opbygges og det er afgørende, at mentorforløbet får et positivt afsæt, for det er den 'platform' og den relation, der skal være med til at bære, når mentee får svært ved fællesskabet på skolen. Nogle efterskolefolk anbefaler, at man nøje overvejer matchningen af mentor og mentee ud fra personlighederne, evt. interesser og det individuelle behov hos den unge. I afsættet for mentorforløbet er det anbefalelsesværdigt at mentor og mentee i samarbejde får sat ord på formålet med efterskoleopholdet samt konkrete delmål for den unges personlige, sociale og faglige udvikling. Såvel mentor som mentee skal have en klar fornemmelse af formålet med mentorforløbet, rammer for møder samt deres indbyrdes roller.

Det er afgørende, at mentor oplever opbakning og ro omkring sin rolle fra skolens ledelse og de øvrige medarbejdere. Det er derfor ledelsens ansvar at organisere ordningen ved at afsætte de fornødne ressourcer samt at formulere og afgrænse mentors rolle i forhold til f.eks. kontaktlærer og de øvrige voksne, som er tæt på den unge i dagligdagen på efterskolen.

Samarbejdet i netværket står også sin prøve her. I forholdet mellem skole og forvaltningen kan der dukke organisatoriske, informationsmæssige eller andre spørgsmål op og her bliver kommunikationen i netværket centralt. Når der opstår tvivlsspørgsmål af forskellig art, er det vigtigt at parterne kontakter hinanden og igennem dialogen i netværket søger løsninger. Utilstrækkelig kommunikation kan nemt medføre misforståelser og fejltolkninger af parternes forskellige engagement og råderum. Som efterskole kan det være en god ide at sætte sig ind i nogle af de forvaltningsmæssige bestemmelser, der eksisterer på børne- og ungeområdet som f.eks. tavshedspligt og derved få en styrket indgang til samarbejde med kommunen. Husk også at trække på ekstra ressourceperson, som psykologer eller andre, hvis behovet opstår.

Forvaltningen: Ager brobygger

- **Prioriter kommunikation med efterskolen**
- **Familien er borgere i kommunen – før, under og efter opholdet**
- **Støt forældrene i rollen som 'efterskoleforældre'**

Kommunikationen mellem parterne i netværket er central. Aftal tidspunkter for opfølgning og find nogle gode kommunikationsveje. Aftal hvad der er nemmest for parterne i hverdagen – er det f.eks. bedre med mail og sms end med opringninger? Vær sikker på at 'linien' til efterskolen er åben og tilgængelig. Der skal ikke gå for mange telefonsvarere, omstillinger, feriemeldinger eller lignende til, før det kan hindre kommunikation om vigtige her-og-nu forhold.

Fra forvaltningens side er det vigtigt at huske på, at selvom den unge er afsted, er han eller hun stadig tilknyttet hjemkommunen. Den unge *opholder* sig på efterskolen størstedelen af tiden i de kommende ti måneder, men han eller hun *bor* stadig derhjemme hos forældrene. Hvis der er ting, der ikke bliver fulgt op på *mens* den unge er på efterskolen, eksporteres problemet blot til den unge står på hjemadressen igen – hvorvidt det er i weekenden eller efter endt ophold.

I forvaltningen og i UU har man mulighed for at agere brobyggere mellem efterskole og forældre. Særligt for forældre til udsatte unge kan efterskolen være en relativ ukendt skoleform. Dette kan betyde stor usikkerhed hos forældrene om deres roller og ansvar, mens den unge er afsted. Det er en fordel hvis sagsbehandleren, socialarbejdere, UU-vejleder eller andre i kommunen kan være med til at vejlede forældrene i, hvordan de kan støtte op om det forløb, som deres barn er i gang med. Ser forældrene sig slet ikke i stand til det, er det værd at overveje om kommunen har mulighed for at stille en støtte-kontaktperson til rådighed for at varetage opgaven. Tænk også om der er behov for at arbejde sammen på tværs af forvaltninger og faglige ressortområder i kommunen – f.eks. ved at inddrage UU, PPR etc. Det kan muliggøre at man får adgang til viden og ekspertise, man ikke selv sidder med og giver mulighed for at sammentænke tiltag i forhold til familien.

Trin 8: Opfølgning

“Fantastisk hvis jeg kunne få en statusskrivelse hvert kvartal, så det kunne skaleres i forhold til sidst. Det ville også gøre sagsbehandlerens arbejde lettere, da dette kunne skrives ind i journalerne” - Claus Emanuelson, projektkoordinator, Børnefamilieenheden

Efterskolen: Følg op, kommunikér og dokumentér

- **Følg systematisk op på trivsel og udvikling og på signaler fra den unge**
- **Inddrag forældre/værger**
- **Dokumentér status og udvikling**

Når skoleåret er godt i gang – typisk fra efterårsferiens afslutning og frem – er den centrale opgave på efterskolen selve opfølgningen. Opfølgningen i relation til den unge og i forhold til netværket – herunder forvaltningen.

I relationen mentor/mentee er mentors opgave at være opmærksom på om den unge bliver en del af fællesskabet, som opholdet skrider frem, eller om den unge udtrykker og opfatter sig selv som uden for eller i decideret opposition til omgivelserne. Vær gerne opmærksom på signaler fra den unge som f.eks. udeblivelse fra undervisningen, jævnlige konflikter med værelseskammerater, manglende deltagelse i det sociale samvær eller andet. Hos den unge kan der dukke reaktioner og adfærd op, som ingen har set eller kendt før. Der kan vise sig både skjulte ressourcer såvel som skjulte sårbarheder, fremprovokeret af de nye omgivelser. Kommuniker observationerne ud i netværket, gerne specifikt til forældrene, så I har mulighed for at tage en dialog om den unges reaktionsmønstre, samt hvordan I kan handle på det. Det er en fordel at gå til forældrene som en ressource i arbejdet med den unge. Forældrene er dem, der kender den unge bedst og besidder dermed en værdifuld viden. Hvis forældrene *ikke* er på banen, er det f.eks. også en god idé at overveje, hvordan man på skolen håndterer arrangementer, hvor forældrene normalt ville deltage. Hvem er ved den unges side – er det f.eks. mentor, kontaktlærer, en støtte-kontaktperson fra kommunen, storebror eller andre?

I netværket holder man sig til den plan for opfølgning, som man har lagt ved netværkets dannelse. Sørg for stringent at følge op på de aftalte tidspunkter for dels kommunikation i netværket og dels decideret meldinger/afrapporteringer til forvaltningen. Det gør, at de enkelte parter har en god fornemmelse af, hvordan opholdet skrider frem for den unge og de har mulighed for at gribe ind og støtte op, hvis behovet opstår. Man undgår også derved at samarbejdet omkring den unge ender i ren ”brandslukning”.

Det er forstanderens ansvar at placere opgaven omkring opfølgning og det kan evt. være en del af mentorfunktionen. Organisér opfølgningen som det passer bedst i en travl hverdag på efterskolen. For eksempel i den skemafrige tid fredag morgen el.lign. Uanset er det afgørende, at organiseringen omkring opfølgningen er på plads og at der er afsat ressourcer til det.

I opfølgningen mellem efterskole og forvaltning er det en fordel, at der er en vis grad af skriftlighed. Det kan f.eks. være statusopdateringer af én enkelt sides omfang på følgende punkter:

- Hvad er status for den unge fagligt og socialt?

- Hvordan er den unges kontakt til familien og hans/hendes sociale netværk i øvrigt?
- Er der behov for, at forvaltningen reagerer på noget her og nu?
- Hvad er overvejelserne om den unges forløb fremover?

Fordele ved skriftlig dokumentation er flere. For forvaltningen giver det en indsigt og et overblik over den unges forløb og på efterskolen kan det lette samarbejdet omkring den unge. I en travl hverdag kan det være vanskeligt for f.eks. mentor og kontaktlærer at få muligheden for at informere de øvrige medarbejdere på skolen om, hvordan den unge klarer hverdagen. En skriftlig dokumentation, der er tilgængelig for alle medarbejdere i berøring med den unge betyder, at alle kan være opmærksomme på den unges situation og dermed have mulighed for at trække på den indsigt i det pædagogiske arbejde.

Forvaltning: Følg op og vær klar til hurtig hjælp

- **Følg løbende og systematisk op på forløbet**
- **Sørg for en gennemgående personlig kontaktperson til den unge**
- **Reager hurtigt ved mistanke om frafald**

Efter efterårsferien er opfølgningen på den unge, som på efterskolen, også den primære opgave i forvaltningen. Har man behov for skriftlig dokumentation fra efterskolen, må man overveje, hvilke typer af oplysninger man ønsker at denne skal indeholde. Er der i forvaltningen allerede bestemte dokumentations metoder i anvendelse, er det en god idé, at man sikrer en sammenhæng mellem det, efterskolen afleverer og den form man i forvejen bruger.

Det er en god investering, hvis forvaltningen afsætter ressourcer til personlig opfølgning på den unge på selve efterskolen. Det kan være i form af aftalte besøg, et par gange i løbet af skoleåret, af den unges gennemgående kontaktperson i kommunen – dvs. gerne den samme person som var til stede ved optagelsessamtalen.

Er der tegn på, at den unge er ved at falde fra efterskolen, er det afgørende, at forvaltningen kan reagere hurtigt gerne i form af deltagelse i et netværksmøde. En anden vej at gå kan være at benytte sig af metoder i forhold til [familierådslagning](#), som kommuner rundt omkring i landet gør det allerede. Her er der mulighed for i højere grad at få defineret, hvilke ressourcer de enkelte familiemedlemmer har i forhold til at støtte op om barnet/den unge.

I tilfælde af, at den unge mistrives på efterskolen, bør alle relevante parter blive inddraget med det samme. Hurtig hjælp er dobbelt hjælp - når det gælder unge i udsatte positioner. Inddragelsen kan foregå via et netværksmøde. Formålet med et sådant møde er at nå ind til kernen af den konkrete problemstilling for den unge og afdække, hvordan man i netværket kan samarbejde omkring løsningsmodeller med øjeblikkelig virkning. Parternes tilstedeværelse betyder, at flest mulige aspekter af den unges situation kan vendes. Dette muliggør, at man får øje på 'blinde vinkler' i en ellers låst situation og der herudfra kan justeres på den unges forløb. Resultatet af mødet *kan* også være, at man finder det mest hensigtsmæssigt at den unge afbryder opholdet. Det afgørende er, at udgangspunktet er den unges situation og fokus på hans/hendes personlige, sociale og faglige udvikling. Det er dog vigtigt at

holde sig for øje, at et afbrudt ophold kan betyde et stort personligt nederlag for den unge. Derfor vil fastholdelse i de fleste tilfælde være det foretrukne mål for netværksmødet.

Trin 9: Overgange

***"Jeg synes ikke, at efterskolerne er gode til at melde tilbage til UU systemet, hvis der er én, der bliver meldt eller smidt ud. Der er et arbejde i at forbedre den opfølgning."* – Jørgen Sams, UU-vejleder, Brønshøj**

Efterskolen: Tag fat på udslusningen i samarbejde med UU

- **Planlæg udslusning i god tid**
- **Samarbejd tæt med UU i overgangen**
- **Videregiv relationer og relevant viden, så stafetten gives godt og sikkert videre**

Efter jul er det tid til at kigge frem mod hvad der skal ske efter efterskoleopholdet. Skal efterskoleopholdet fortsætte og eleven være 2. års elev for at bevare den gode udvikling, den unge er i? Hvis ikke er det afgørende at have en plan for udslusningen af den unge. Skal mentorforholdet fortsætte, udfases eller afsluttes? Overvej nøje hvad der er mest hensigtsmæssigt for den unge i forhold til, om det er *relationerne* eller *informationerne* der videreføres? Eller er det måske både - og? Mod afslutning af opholdet er det vigtigt at tilstræbe, at den unge efterhånden bliver i stand til at tage helt over i forhold til sig eget liv og gøre sig uafhængig af mentor og de øvrige voksne på skolen. At den unge føler sig klar til at give slip på de trygge rammer på efterskolen. Efterskoleopholdets succes skal i høj grad måles på, hvorvidt den unge har mod på at mestre sit eget liv *udenfor*. Lad ikke blot mentor-mentee forholdet løbe ud i sandet – men overvej hvordan I kan markere afslutningen f.eks. med en samtale, hvor I foretager jer noget sammen og taler om, hvordan forløbet har været og hvad der skal ske i fremtiden.

I forhold til videre skolegang og uddannelse begynder udslusningen af den unge allerede ved tilmeldingen til ungdomsuddannelserne. Vær opmærksom på processen og de forskellige frister i denne forbindelse. Læs detaljeret om hvad der forventes af efterskolen [HER](#).

UU er i hele denne periode en central samarbejdspartner. Det kan være en god idé tidligt i forløbet, at mentor og/eller skolens vejleder tager personlig kontakt til den konkrete UU-vejleder, som skal overtage vejledningen af den unge efter endt efterskoleophold. Dette giver UU mulighed for at være særlig opmærksom på den unge og dennes behov for vejledning, når han/hun skal videre i ungdomsuddannelse eller andet. Husk at I på efterskolen besidder en helt særlig viden om den unge, efter I har været så tæt på hende eller ham i de forløbne måneder. En viden, som kan være af stor værdi for de parter, der skal tage over omkring den unge. Se også Efterskoleforeningens [anbefalinger](#) til samarbejde med UU i øvrigt.

Undersøg hvem der i øvrigt er i den unges netværk efter efterskoleopholdet. Er der nogen, der bør tage over på nogle af de roller og funktioner som f.eks. mentor eller andre på efterskolen har haft? Er der evt. mulighed for at efterskolementoren fortsætter en opfølgning på den unge ind på ungdomsuddannelsen? Hvem skal stafetten ellers gives videre til? Er der en vejleder eller kontaktperson på den modtagende

ungdomsuddannelse, der skal kontaktes? Hvad sker der i sommerferien? Etc. - Spørgsmålene kan tages op i netværket ved et reelt udslusningsmøde.

Vær opmærksom på, at hvis den unge er over 18, kan der ske et skift i forhold til hvilken forvaltning han/hun hører til i kommunen. Der kan derfor være nye kontaktpersoner, der skal rettes henvendelse til her.

“De får et nyt hjem hos os, så i slutningen af året skal de til et andet hjem, hvorfor usikkerheden kommer op igen og den unge kan have ekstra brug for en mentor hér!” - Kathe Stark, lærer, Sydøstsjællandss Idrætsefterskole

Forvaltningen: Tænk på tværs af UU, forvaltninger og efterskolen

- **Søg samarbejde med UU**
- **Arbejd på tværs af forvaltninger**
- **Den unge er i centrum – mellem efterskolen, UU og forvaltninger**

I udslusningsperioden er det helt afgørende, at forvaltningen går i tæt samarbejde med UU. Det er UU, der skal have stafetten i forhold til den unges videre forløb i uddannelse og beskæftigelse. Overvej nøje og aftal hvordan I sikrer fokus på den unge. Sørg for at organiseringen omkring evt. fremtidige indsatser er fleksibel nok til at den unge fortsat er i centrum. Hvis det f.eks. kræver, at flere forvaltninger taler sammen, er det vigtigt, at man på tværs af forvaltningerne udarbejder en plan for hvad der skal ske. Lad ikke 'kassetænkning' komme i vejen for at sikre et fremtidigt godt forløb for den unge. Er den unge inde i en god og stabil udviklingsproces, er det ærgerligt hvis denne forstyrres, fordi den unge fylder 18 og bliver placeret i en anden forvaltning uden at erfaringer og anbefalinger overføres.

Når det handler om at finde frem til, hvilken form for uddannelse og støtte den unge har brug for, er det en god idé at inddrage den unges mentor fra efterskolen, da mentor har opbygget en tæt relation og personligt kendskab til den unge. Vurderer efterskolen og UU f.eks. nu den unge som 'selvkørende' eller har han/hun fortsat brug for f.eks. social støtte? Er der behov for at fortsætte mentor-ordningen? Hvis ja kan det være en overvejelse værd, om det er efterskole-mentoren, der fortsat kan varetage denne rolle? Dette kan gøres efter aftale med UU.

Trin 10: Evaluering

Efterskolen: Tag tid til refleksion og evaluering

- **Evaluering i netværket**
- **Intern evaluering på efterskolen**
- **Forankring og plan for fremtidig indsats**

Nu er opholdet afsluttet for den unge og det er tid til at følge op og reflektere over forløbet.

Efterskole-mentoren fortsætter muligvis i en periode efter opholdet, hvis dette er aftalen med UU. Forholdet mentor-mentee skal nu omdefineres, da konteksten er en anden. Er der store geografiske afstande, kan telefon, mail og chat være en god mulighed for kontakten mellem mentor og mentee. Det

vigtigste er, at mentee har en fornemmelse af, at der er nogen, der 'ser' ham/hende og holder fast i relationen. Samtidig skal der, som før, være en plan for, hvordan mentorskabet skal forløbe. Sådan at mentor og mentee's forventninger stemmer overens og at mentors rolle gradvist udfases.

Netværket er et centralt forum for refleksion. Her kan parterne give udtryk for, hvordan de hver især vurderer efterskoleopholdets forløb for den unge? Har netværkets parter oplevet at de har kunnet udfylde deres roller og har det været tydeligt hvem der gjorde hvad? Hvordan har kommunikationen forløbet? Er alle de relevante personer blevet inddraget i netværket? Hvad skal der ske fremover – og skal netværket fortsat have en funktion her? Ville der, i så fald, være behov for at inddrage flere eller andre parter?

På efterskolen kan man overveje, hvordan man internt evaluerer på inklusionsindsatsen i det forløbne år. Hvordan er det gået med den/de konkrete udsatte unge, der har været på skolen? Hvordan har skolen organiseret sig omkring indsatsen? Hvordan har samarbejdet forløbet omkring indsatsen? Har man haft de nødvendige ressourcer og kompetencer? – Og fremadrettet: Hvad kan gøres bedre? Er der brug for at udvikle kompetencerne i forhold til målgruppen? Er der konkrete medarbejdere, der ønsker at efteruddanne sig i forhold til bestemte elevgrupper? Ønsker vi at udvide optaget af sårbare og udsatte unge? Er der bestemte typer af unge, som vi på baggrund af vores erfaringer og kompetencer, ønsker at gå målrettet efter at rekruttere?

Se til at erfaringerne fra det hidtidige arbejde samt planen for den videre udvikling af indsatsen forankres på skolen. Det er ledelsens ansvar, at det sker - hvad enten det skal ske i et team eller i medarbejdergruppen bredt. Her kan en vis skriftlighed være nyttig til at give et fælles sprog og til at give den enkelte medarbejder en god og varig fornemmelse af, hvordan tilgangen til arbejdet med de udsatte unge er på skolen. Overvej f.eks. at anvende skolens intra-net til formålet, så det gøres tilgængeligt for alle.

Forvaltningen: Evaluer nu og igen om ét år

- **Evaluering af de unges forløb og udvikling – i forvaltningen**
- **Vurder match og indsats**
- **Evaluering af samarbejdet – i netværket**
- **Følg op igen efter ca. ét år**

Forvaltningen kan nu træde et skridt tilbage og kaste et blik på forløbene for de sårbare og udsatte unge på efterskole. Er formålene med efterskoleopholdene opfyldt for de enkelte unge? Hvordan har de unge udviklet sig personligt, socialt og fagligt? Har der været tilkøbt den nødvendige faglige og/eller personlige støtte af de unge under opholdet? Nogle kommuner har gode erfaringer med systemet '[Signs of Safety](#)' til at vurdere den unges situation og udvikling.

Er der sket det bedste match af unge og efterskoler? Synes nogle efterskoler at være mere kvalificerede til bestemte typer af unge end andre? Er der andre efterskoler på radaren, som man ønsker at opbygge et samarbejde med?

Selve samarbejdet mellem efterskolen og forvaltningen skal primært evalueres i det etablerede netværk omkring den unge, hvor alle relevante parter er til stede. Har efterskolerne udfyldt deres roller? Har forvaltningen udfyldt sin? Er der noget, der kunne være gjort bedre? Har alle parter følt sig velinformerede igennem hele forløbet? Hvordan kan netværkets samarbejde eventuelt forbedres i fremtiden? [Se også Trin 10 under efterskolens del].

Det kan være en god idé, at man i forvaltningen genoptager evalueringen af med efterskolerne omkring de udsatte unge på et senere tidspunkt. Dvs. at man f.eks. et år efter går tilbage til de unge og undersøger, hvilken betydning efterskoleopholdet har haft for deres faglige og personlige udvikling. Har året på efterskolen sat sig og forberedt dem på de udfordringer, der ventede dem på ungdomsuddannelsen? Har den unge selv bud på hvad der var godt og hvad der evt. kunne være bedre? Har overgangen fra efterskole til ungdomsuddannelse eller andet fungeret? Har den unge kunnet overføre de erfaringer han/hun fik på efterskolen til det videre liv?

Og – endelig, med dette in mente – hvilket perspektiv giver det på indsatsen for sårbare og udsatte unge i kommunen generelt? Har det vist sig at være en investering der kan være gavnlig at satse mere på i fremtiden?

Links og litteratur

"Det gode forløb – en pjece om resultater og god praksis fra en undersøgelse af unges ophold på kost- og efterskoler", udgivet af Styrelsen for Social Service i 2006. [Det har desværre ikke været muligt at fremsøge publikationen i 2026]. Her [LINK](#) til rapporten, som pjecen er udarbejdet på baggrund af.

"Sårbare unge – en vejledning til efterskolerne", udarbejdet af Annette Vilhelmsen for Efterskoleforeningen i 2009.

<https://www.vifo.dk/media/bdzgqzgrq/saarbare-unge-en-vejledning-til-efterskolerne.pdf>

"Flyv fugl! Flyv! – Gode råd til nye mentorer" af Helene Valgreen og Lone Nordskov Nielsen, Forlaget Studie og Erhverv, 2009.

"Den inkluderende skole – en grundbog" af Rasmus Alenkær, Forlaget Frydenlund 2010.

"Blik for ressourcer - inspiration til lærere i 7. – 10. klasse" Udgivet af Fastholdelseskaravanen, Tosprogstaskforcen og Uddannelsesstyrelsens Vejledningskontor, 2011.

"Specialundervisning på hovedet – almene pædagogiske synspunkter", Leo Komischke-Konnerup og Niels Buur Hansen [red.]. Forlaget Klim 2010.

[Efterskoleforeningens hjemmeside.](#)

[Tosprogede unge på efterskole.](#)

[Vejledning på efterskoler.](#)

De 10 trin er udviklet på baggrund af erfaringer fra projektet *Mønsterbrud for udsatte unge på efterskoler* -et samarbejdsprojekt i skoleåret 2011/2012 mellem 10 efterskoler, Efterskoleforeningen og Københavns Kommune, Børnefamilieenheden Brønshøj Husum Vanløse, Det Opsøgende Team fra UU København samt PPR-Brønshøj Vanløse.